

นางรึ่นนางโรยในฐานะพี่เลี้ยงจากวรรณคดี
เรื่องลิลิตพระลอ : การศึกษาตามกรอบแนวคิดเรื่องมิตรแท้ 4
ในพระพุทธศาสนา

Nang Roen and Nang Roy as Old Sister Servants
in Lilit Phra Lor : The Study by Using the Concept of
“The True Friends” in Buddhism

ศิวดล วราเอกศิริ* | Siwadol Waraeksiri

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษานางรึ่นนางโรยผู้มีฐานะเป็นที่เลี้ยงในวรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอ โดยใช้กรอบแนวคิดเรื่องมิตรแท้ 4 เป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า นางรึ่นนางโรยมีคุณสมบัติของความเป็นมิตรแท้ 9 ข้อ จากทั้งหมด 16 ข้อ ย่อมยืนยันถึงความเป็นมิตรแท้ของนางรึ่นนางโรยที่มีต่อพระเพื่อนพระแพงได้เป็นอย่างดี นางรึ่นนางโรยในฐานะพี่เลี้ยงจะมีบทบาทที่มีลักษณะราวกับว่าเป็นคนเดียวกันซึ่งทำให้เห็นว่า นางรึ่นนางโรยเป็นคนเฉลียวฉลาด เป็นผู้ที่รู้ใจเจ้านาย มีความซื่อสัตย์และภักดีต่อเจ้านายโดยยอมตายแทนเจ้านายได้ คอยปกปิดความผิดของเจ้านาย รวมถึงกระทำในสิ่งที่เจ้านายปรารถนาแม้ว่าจะผิดศีลธรรม ประการสำคัญ นางรึ่นนางโรยมีฐานะเป็นผู้ช่วยนางเอกที่กระทำบาปบาปไม่ดีแทนพระเพื่อนพระแพง ซึ่งจะเป็นการช่วยรักษาภาพลักษณ์ของพระเพื่อนพระแพงมิให้มัวหมองในฐานะนางเอกผู้มีทั้งความดีและความงามของวรรณคดีไทย

คำสำคัญ นางรึ่นนางโรย พี่เลี้ยง ลิลิตพระลอ มิตรแท้ 4 ในพระพุทธศาสนา

*นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Abstract

This article aims to study Nang Roen and Nang Roy as old sister servants in Lilit Phra Lor by using the concept of “The True Friends” in Buddhism for analysis. The result of the study revealed that Nang Roen and Nang Roy have 9 from the 16 items of the attributes specified in the 4 categories of “The True Friends” in Buddhism. It has actually confirmed their being “True Friends” for Phra Phuean and Phra Phang as well. Nang Roen and Nang Roy have a role that looks as the same person. They are intelligent, know the royalty’s mind, honest, and loyal, who can die for the royalty themselves. They have hidden the guilt of the royalty, and have done everything to satisfy the royalty even though it is immoral. Importantly, Nang Roen and Nang Roy are the heroines’ assistants who perform bad roles for the sake of Phra Phuean and Phra Phang. The behaviors of Nang Roen and Nang Roy can help maintain the image of Phra Phuean and Phra Phang for not being blemished but good and beautiful as heroines in Thai literature.

Keywords: Nang Roen and Nang Roy, Old Sister Servant, Lilit Phra Lor, and “The True Friends 4” in Buddhism

ความนำ

วรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอเป็นวรรณคดีสำคัญเรื่องหนึ่งของไทย แสดงให้เห็นวัฒนธรรมทางด้านภาษาของคนไทยในอดีตกาล การใช้ภาษากวี คำประพันธ์ที่ปรากฏในเรื่องกวี และกลวิธีการนำเสนอ กวีล้วนแสดงให้เห็นถึงความละเอียดประณีตของกวีได้อย่างเด่นชัด นับเป็นเรื่องที่มีคุณค่าและเป็นแบบอย่างให้แก่กวีไทยรุ่นหลังสืบมา อีกทั้งมีอิทธิพลต่อวรรณคดีที่มีเนื้อเรื่องเดียวกันและแต่งเป็นสำนวนต่างๆ ในภายหลังต่อมา เช่น บทละครเรื่องพระลอ รักที่ถูกเมิน และรักที่ต้องมนตรา เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีอิทธิพล

นางรินนางโรยในฐานะพี่เลี้ยงจากรวรรคตี่เรื่องลิลิตพระลอ :
การศึกษาตามกรอบแนวคิดเรื่องมิตรแท้ 4 ในพระพุทธศาสนา

ต่อวรรคตี่ไทยที่มีเนื้อหาเป็นเรื่องอื่นอีกด้วย เช่น ลิลิตตะเลงพ่าย และลิลิตนิทราชาคริต เป็นต้น (ชลดา เรื่องรักษ์ลิลิต, 2544: 1 - 3)

ลิลิตพระลอเป็นเรื่องที่แต่งตัวอย่างวิเศษทั้งเนื้อเรื่อง กระบวนกลอน และถ้อยคำ เป็นเรื่องของความรักที่จบลงแบบโศกนาฏกรรมในลักษณะแบบความโศกเศร้าที่ตัวละครตาย (แต่โศกนาฏกรรม อาจจบลงแบบตัวละครผิดหวัง สูญเสียของรักหรือไม่สมหวัง ในความรักได้เช่นกัน) อีกทั้งลิลิตพระลอนับเป็นวรรคตี่บริสุทธิ์เรื่องแรกของวรรคตี่ไทย ได้รับความสนใจและยกย่องในรสของวรรคตี่เป็นอย่างดี วรรคตี่สโมสรยกให้เป็นยอดของวรรคตี่ประเภทลิลิต และเป็นวรรคตี่ที่เป็นแบบอย่างในการเขียนต่อ ๆ มา ไม่ว่าจะป็นลักษณะการพรรณนาเชิงนิราศ บทโคลมหรือเรียกว่า “บทอศรจรย” หรือบทชมพระนครในรายเริ่มเรื่อง ฯลฯ เหล่านี้ล้วนเป็นแบบฉบับให้วรรคตี่สมัยหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรคตี่บริสุทธิ์ถือเป็นแบบอย่างทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังมีการแทรกบทสุภาษิต การสอนใจต่าง ๆ รวมทั้งปรัชญาความเชื่อที่มีการยึดเป็นหลักปฏิบัติในวรรคตี่รุ่นหลัง การอ่านวรรคตี่เรื่องนี้ย่อมทำให้เกิดสุนทรีย์รสของวรรคตี่อย่างแท้จริง (วันเนา ยูเด็น, 2527: 86)

หากพิจารณาประเด็นเรื่องตัวละครนั้น นอกเหนือจากตัวละครเอก ไม่ว่าจะป็นพระเอกหรือนางเอกก็ตาม ยังพบว่า ตัวละครอีกกลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อเรื่อง นั่นคือ **พี่เลี้ยง**¹ ดังที่ชลดา เรื่องรักษ์ลิลิต (2549: 160 - 164) ได้ศึกษาเรื่อง “พี่เลี้ยงในวรรคตี่ไทย” กล่าวโดยสรุปได้ว่า พี่เลี้ยงสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) พี่เลี้ยงที่เป็นมนุษย์ และ 2) พี่เลี้ยงที่เป็นอมมนุษย์ โดยพี่เลี้ยงที่เป็นมนุษย์นั้น อาจเป็นเพศชายหรือเพศหญิงก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเพศของตัวละครเอก ถ้าตัวละครเอกเป็นผู้ชายก็จะมีพี่เลี้ยงเป็นเพศชาย ถ้าตัวละครเอกเป็นผู้หญิงก็จะมีพี่เลี้ยงเป็นเพศหญิง ข้อสังเกต คือ จะไม่มีพี่เลี้ยงต่างเพศจากตัวละครเลย กล่าวคือ ถ้าตัวละครเอกเป็นหญิงจะไม่มีพี่เลี้ยงเพศชาย หรือถ้าตัวละครเอกเป็นชายจะไม่มีพี่เลี้ยงเป็นเพศหญิงเป็นอันขาด อนึ่งจำนวนพี่เลี้ยงของตัวละครเอกในแต่ละเรื่องจะไม่มีเท่ากัน เท่าที่พบนั้น มีจำนวน 1 คน, 2 คน,

¹คำว่า “พี่เลี้ยง” ที่ใช้ในบทความนี้ มิได้หมายความถึง “คนเลี้ยงเด็ก” ดังความหมายที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน แต่หากหมายถึง ผู้มีฐานะกึ่งเพื่อนและกึ่งคนรับใช้ของตัวละครเอก มีความสนิทสนมคุ้นเคย และคอยติดตามตัวละครเอกไปทุกหนทุกแห่ง (ชลดา เรื่องรักษ์ลิลิต, 2549: 186)

4 คน และ 5 คน แม้ว่าจำนวนพี่เลี้ยงของตัวละครจะมีจำนวนต่าง ๆ กันออกไป แต่โดยมากมักปรากฏว่า พี่เลี้ยงหลาย ๆ คนของตัวเอกล้วน มักจะแสดงบทบาทราวกับว่าเป็นบทบาทของคนเพียงคนเดียว คือ พี่เลี้ยงทั้งหมดจะแสดงกิริยาอาการหรือพูดสิ่งใดออกมาในเวลาเดียวกันพร้อม ๆ กัน หรือแสดงกิริยาอาการออกมาอย่างเดียวกัน เช่น บทบาทของนางรินนางโรยในเรื่องลิลิตพระลอ เป็นต้น

จากที่กล่าวถึงลักษณะของพี่เลี้ยงในวรรณคดีไทยข้างต้นนั้น ในเรื่องลิลิตพระลอ ยังมีตัวละครที่มีความโดดเด่นและความสำคัญ นั่นคือ **นางรินและนางโรย** ผู้เป็นพี่เลี้ยงของพระเพื่อนพระแพง ซึ่งจัดว่าเป็นตัวละครพี่เลี้ยงที่เป็นมนุษย์ อีกทั้งนางรินนางโรยจะมีอายุมากกว่าพระเพื่อนพระแพง เพราะสองกษัตริย์จะเรียกนางรินนางโรยว่า “พี่” ทั้งนี้ ลักษณะและบทบาทสำคัญของนางรินนางโรยนั้น กวีได้กล่าวอย่างชัดเจน ดังความที่ว่า “...ธก็ให้สองพงาหน่อหน้า ไปอยู่ด้วยยาเจ้าวังเดียว กับสองนางเฉลียวฉลาด พี่เลี้ยงราชิดาโดยธตราชื่อขึ้น ชื่อนางรินนางโรย โดยรักษาสองอ่อนท้าว สองสมเด็จเสด็จตัวสู่ห้องเรือนหลวง ทานแล” จะเห็นได้ว่า นางรินนางโรยมีความเฉลียวฉลาดและได้รับมอบหมายหน้าที่ให้ดูแลพระเพื่อนพระแพงซึ่งจะมีลักษณะของผู้เป็นพี่เลี้ยงและเป็นเพื่อนไปในเวลาเดียวกัน

จากข้อความข้างต้นทำให้เห็นว่า นางรินนางโรยเป็นตัวละครหญิงที่มีบทบาทราวกับคนเดียวกันซึ่งมีฐานะเป็นพี่เลี้ยงของพระเพื่อนพระแพง อีกทั้งบทบาทของนางรินนางโรยจะทำให้เห็นถึงฐานะพี่เลี้ยงและ “เพื่อน” ไปในเวลาเดียวกัน หากพิจารณาความหมายของคำว่า “เพื่อน” จะมีความหมายเช่นเดียวกับ “มิตร” ในมุมมองพระพุทธศาสนาการกล่าวถึงเรื่อง “มิตรแท้ 4” ดังที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2529: 386) ทรงให้คำจำกัดความไว้ว่า “มิตร” หมายถึง คนผู้รักใคร่กันสนิท สหายผู้สนิทและผู้มีเมตตาชื่อว่ามิตร จากที่กล่าวทั้งหมดข้างต้น จึงทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะใช้แนวคิดทางพระพุทธศาสนาเรื่อง “มิตรแท้ 4” อันได้แก่ 1) มิตรอุปการะ 2) มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ 3) มิตรณะประโยชน์ และ 4) มิตรมีน้ำใจ มาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์นางรินนางโรย ตัวละครหญิงที่มีบทบาทราวกับคนเดียวกันในฐานะผู้เป็นมิตรและพี่เลี้ยงของพระเพื่อนพระแพงไปในเวลาพร้อมกัน

นางรื่นนางโรยในฐานะพี่เลี้ยงจากวรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอ :
การศึกษาตามกรอบแนวคิดเรื่องมิตรแท้ 4 ในพระพุทธศาสนา

ดังนั้น บทความนี้จะมุ่งศึกษา “นางรื่นนางโรย” ตัวละครหญิงที่มีบทบาทราวกับว่าเป็นบทบาทของคนเดียวกันในฐานะของการเป็นพี่เลี้ยงและเป็นมิตรของพระเพื่อนพระแพง โดยผู้ศึกษาจะใช้แนวคิดเรื่องมิตรแท้ 4 ในพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์ อันจะก่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับตัวละครนางรื่นนางโรยมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งยังเป็นการชี้ให้เห็นถึงมุมมองหนึ่ง ๆ ที่ได้นำแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเรื่อง “มิตรแท้ 4” มาเป็นแนวทางของการศึกษาและวิเคราะห์ตัวละครในวรรณคดีไทยต่อไป

กรอบแนวคิดเรื่องมิตรแท้ 4 ในพระพุทธศาสนา

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้คำจำกัดความของคำว่า “มิตร” (2556: 907) หมายถึง น. เพื่อนผู้รักใคร่คุ้นเคย เช่น มิตรแท้ มิตรเทียม ฉันทมิตร.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2529: 386 - 387) ทรงให้คำจำกัดความของคำว่า “มิตร” กล่าวโดยสรุป หมายถึง คนผู้รักใคร่กันสนิท สหายผู้สนิท และผู้มีเมตตาชื่อว่ามิตร มิมิตรเลว, มิมิตรดี มิตรชั่ว เรียกว่า *บาปมิตร* ส่วนมิตรดี เรียกว่า *กัลยาณมิตร* สมเด็จพระชินสีห์ตรัสเรียกบาปมิตรว่า “**มิตรปฏิรูป**” คือ มิตรเทียม, ตรัสเรียกกัลยาณมิตรว่า “**สุหัท**” คือ คนใจดีที่จัดว่าเป็นมิตรแท้ ดังนั้น คำว่า “**มิตร**” จึงหมายถึงเพื่อนผู้รักใคร่กันสนิทคุ้นเคยซึ่งจะเน้นความหมายทางมิตรแท้มากกว่ามิตรเทียมนั่นเอง

หากพิจารณาความหมายของคำว่า “**มิตรแท้**” ในทางพระพุทธศาสนานั้น สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2529: 387) ทรงให้คำจำกัดความว่า มิตรแท้ คือ *เป็นผู้อุปการะเกื้อหนุนกันจริง เป็นผู้ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันได้ เป็นผู้แนะนำในทางที่เป็นประโยชน์ เป็นผู้เอ็นดูรักใคร่กันจริง* ซึ่งในพระพุทธศาสนาเรียกว่า “**สุหตมิตร**” หมายถึง มิตรมีใจดี มิตรที่จริงใจ อันมีทั้งหมด 4 ประการหลัก (พระพรหมคุณาภรณ์, 2548: 132 - 133) ดังนี้

1. มิตรอุปการะ (*อุปการกะ*) มี 4 ประการ ได้แก่
 - 1.1 เพื่อนประมาท ช่วยรักษาเพื่อน
 - 1.2 เพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์สินของเพื่อน
 - 1.3 เมื่อมีภัย เป็นที่พึ่งพำนักได้
 - 1.4 มีกิจจำเป็น ช่วยออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่ออกปาก

2. มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ (สมานสุขทุกข์) มี 4 ประการ ได้แก่
 - 2.1 บอกความลับแก่เพื่อน
 - 2.2 ปิดความลับของเพื่อน
 - 2.3 มีภัยอันตราย ไม่ละทิ้ง
 - 2.4 แม้ชีวิตก็สละให้ได้
3. มิตรณะประโยชน์ (อต์ถักขายี) มี 4 ประการ ได้แก่
 - 3.1 จะทำชั่วเสียหาย คอยห้ามปรามไว้
 - 3.2 คอยแนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี
 - 3.3 ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ไม่เคยได้รู้ได้ฟัง
 - 3.4 บอกทางสุขทางสวรรค์ให้
4. มิตรมีน้ำใจ (อนุภัมปกะ: มิตรมีความรักใคร่หรือมิตรผู้รักใคร่เอ็นดู)

มี 4 ประการ ได้แก่

 - 4.1 เพื่อนมีทุกข์ พลอยไม่สบายใจ (ทุกข์ ทุกข์ด้วย)
 - 4.2 เพื่อนมีสุข พลอยแจ่มชื่นยินดี (สุข สุขด้วย)
 - 4.3 เขาติเตียนเพื่อน ช่วยยับยั้งแก้ไข
 - 4.4 เขาสรรเสริญเพื่อน ช่วยพูดเสริมสนับสนุน

จากกรอบแนวคิดเรื่อง “มิตรแท้ 4” ในพระพุทธศาสนาที่กล่าวข้างต้นนั้น แสดงให้เห็นถึงแนวคิดเกี่ยวกับเพื่อนรักที่รู้จักคุ้นเคยกัน จึงทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะใช้กรอบแนวคิดเรื่อง “มิตรแท้ 4” ดังกล่าว เข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาตัวละครที่เลียดในวรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอ อันหมายถึง **นางรินและนางโรย** ผู้มีฐานะเป็นที่เลียดและมิตรของพระเพื่อนและพระแพงไปในเวลาเดียวกัน ทั้งนี้ที่เลียดจะมีบทบาทหน้าที่เป็นทั้งเพื่อน (มิตร) และที่เลียดของนางเอกในเวลาเดียวกัน ดังที่ปรากฏในเรื่องลิลิตพระลอที่นางรินนางโรยจะทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยนางเอกเพื่อกระทำให้บางสิ่งบางอย่างทั้งในทางที่ดีและไม่ดีแทนนางเอก กล่าวได้ว่า การนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้เพื่อศึกษาตัวละครที่เลียด “นางรินนางโรย” ในวรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอ อันจะทำให้เกิดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับตัวละครที่เลียดในวรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอ อีกทั้งยังสะท้อนให้

นางรีนนางโรยในฐานะพี่เลี้ยงจากวรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอ :
การศึกษาตามกรอบแนวคิดเรื่องมิตรแท้ 4 ในพระพุทธศาสนา

เห็นถึงบทบาทสำคัญของนางรีนนางโรยในการเป็นมิตรแท้ที่ดีต่อพระเพื่อนพระแพง และยังเป็นการใช้ให้เห็นบทบาทของพี่เลี้ยงที่ทำหน้าที่แทนเจ้านายทั้งผ่านพฤติกรรมและการแสดงออกทางการกระทำ อารมณ์ความรู้สึกและถ้อยคำต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

นางรีนนางโรยในวรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอกับการศึกษาตามกรอบแนวคิดเรื่องมิตรแท้ 4 ในพระพุทธศาสนา²

เมื่อนำกรอบแนวคิดเรื่อง “มิตรแท้ 4” ในพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางเพื่อศึกษาตัวละคร “นางรีนนางโรย” ในวรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอ จะทำให้เห็นถึงความเป็นมิตรแท้ของนางรีนนางโรยที่มีต่อพระเพื่อนพระแพงได้อีกลักษณะหนึ่ง ทั้งนี้รายละเอียดแต่ละหัวข้อย่อยทั้ง 4 ประเด็นของความเป็นมิตรแท้ทั้ง 4 ประการหลักในทางพระพุทธศาสนา อาจไม่ปรากฏครบทุกข้อ ดังนั้น ผู้ศึกษาจะขอกล่าวถึงผลการศึกษาแบบภาพรวมในแต่ละข้อหลัก เพื่อช่วยทำให้เกิดความเข้าใจในตัวละครนางรีนนางโรยได้ดีมากยิ่งขึ้น ผลการศึกษาสามารถจำแนกรายละเอียดได้ดังนี้³

1. มิตรอุปการะ (อุปการกะ)

ความเป็นมิตรอุปการะของนางรีนนางโรยที่มีต่อพระเพื่อนพระแพงปรากฏให้เห็นเด่นชัดในข้อ 1.4 มีกิจจำเป็น ช่วยออกทรัพย์ให้เกินกว่าปาก คำว่า “ทรัพย์” ในที่นี้ ผู้ศึกษาตีความว่า หมายถึง การกระทำที่มีค่าหรือการกระทำที่ทุ่มเทแรงกายและแรงใจ

ผู้ศึกษาจะถือว่านางรีนนางโรยเป็นคนคนเดียวกัน เพราะถึงแม้ว่านางรีนนางโรยจะเป็นตัวละครคนละตัว แต่การแสดงออกทางบทบาทหน้าที่ นิสัยใจคอ และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีต่อพระเพื่อนพระแพงนั้นจะมีลักษณะไปในทางเดียวกันนั่นเอง ดังนั้นหากผู้ศึกษากล่าวถึงนางรีนนางโรยย่อหมายถึงความว่า เป็นพี่เลี้ยงของพระเพื่อนพระแพงเหมือนกัน

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะอ้างอิงตัวบทวรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอจากหนังสือวรรณกรรมสมัยอยุธยา ฉบับถอดความ (2539) และผู้ศึกษาจะเรียงตามหัวข้อใหญ่ของกรอบแนวคิดเรื่อง “มิตรแท้ 4” ในพระพุทธศาสนา โดยจะเรียงผลตามลำดับการเกิดของเหตุการณ์ในวรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอ / ส่วนคำว่า “พี่เลี้ยง” จะหมายถึง นางรีนนางโรย และคำว่า “เจ้านาย” จะหมายถึง พระเพื่อนพระแพง

ต่อผู้เป็นนาย ซึ่งไม่ได้หมายความถึงทรัพย์สินเงินทอง การกระทำของนางรีนนางโรย สะท้อนให้เห็นว่า นางทั้งสองยินดีช่วยในกิจของเจ้านายด้วยใจรัก หรือมิใช่ทำตามหน้าที่ เท่านั้น ดังจะเห็นได้จากเมื่อพระเพื่อนพระแพงทุกข์โศกเพราะคิดถึงพระลอ ทำให้นางรีน นางโรยอาสาจะช่วยเพื่อให้พระเพื่อนพระแพงสมหวังในความรักที่มีต่อพระลอให้จงได้ ดังความที่ว่า

³¹ สิ่งนี้้องแก้วอย่า	โศกา ณ แม่
เมื่อจักขออาสา	จูงได้
ฉันทราจจักมา	สมสู่ สองนา
จักสื่อสารถึงให้	หากรู้เปนกล ฯ

จะเห็นได้ว่า นางรีนนางโรยขออาสากระทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อจะช่วยให้พระลอมาหาพระเพื่อนพระแพง หากวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนแล้วจะพบว่า กิจจำเป็นของเจ้านาย หมายถึง การชักนำหรือนำพาพระลอมาสู่สมรักกับพระเพื่อนพระแพงตามที่เจ้านายของตนมุ่งมาดปรารถนา นางรีนนางโรยได้ขอ “อาสา” ทำกิจนี้เอง โดยที่พระเพื่อนพระแพงไม่ต้องออกปาก ซึ่งเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าพี่เลี้ยงรู้ใจเจ้านายของตน ดังนั้น นางรีน นางโรยจึงได้อาสาที่จะไปหาหมอบำเหน็จเพื่อที่จะได้ใช้ไสยศาสตร์ดลใจพระลอให้มาหาพระเพื่อนพระแพง อันเป็นสิ่งที่ชี้ว่า นางรีนนางโรยพยายามกระทำเพื่อตอบสนองความต้องการของเจ้านายตนให้สำเร็จ และมอบหมายให้เข้ารับใช้คนสนิทเดินทางไปขับชอ ยลโฉมพระเพื่อนพระแพงที่เมืองแมนสรวงเพื่อให้พระลอได้รับรู้ถึงความงามของพระเพื่อนพระแพง อันจะช่วยทำให้เกิดแรงกระตุ้นของพระลอที่อยากจะมาหาพระเพื่อนพระแพงที่เมืองสรวงให้เร็วยิ่งขึ้น ดังความที่ว่า

³² ไปห่อนเหลือคิดข้า	คิดผิด แม่นา
คิดสิ่งเปนกลชิต	ชอบแท้
มดหมอบแห่งใดสิทธิ์	จักสู่ ธแม่
ให้ลอบลองท้าวแล้	อยู่ได้ฉันทใด ฯ

นางรินนางโรยในฐานะที่เลี้ยจจากวรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอ :
การศึกษาตามกรอบแนวคิดเรื่องมิตรแท้ 4 ในพระพุทธศาสนา

³⁵ข้าจะใช้ชาวในผู้สนิท ชิดชอบอธธมาสัย ไปซื้อขายวายล่อง แล้วให้ท่องเทียวเตริ
สรเรณีสองโหมศรี ท้าวบุรีพระลอ ขับขอยยอศอ้าง ฎฎกษัตริย์เจ้าช้าง ขึ้นแท้ใครเทียม
เทียบนา ฯ

อีกทั้งก็ได้กล่าวอย่างชัดเจนว่า พระเพื่อนพระแพงเสแสร้งทำเป็นกล่าววว่า
ตนเป็นลูกกษัตริย์จะทำเช่นนั้นไม่ได้ย่อมจะทำให้เกิดความเสื่อมเสียมาสู่ราชวงศ์ แต่ที่เลี้ย
รู้ใจเจ้านายว่ามีความชอบในความคิดของตน ซึ่งสิ่งหนึ่งที่ยืนยันได้ว่านางรินนางโรยกระทำ
เกินกว่าที่ออกปากนั้น คือ การที่ที่เลี้ยคิดจะยอมรับผิดหากเกิดเรื่องจนทำให้ผู้อื่นรับรู้ว
เป็นผู้ก่อเหตุดังกล่าวขึ้นทั้งหมด ย่อมเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงหลักมิตรแท้ที่ว่า
“มีกิจจำเป็น ช่วยออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่ออกปาก” ดังความที่ว่า

³⁴ภายในสองนางชอบ ว่ามิชอบภายนอก ดอกห้ามว่าผิดใหญ่
เชือคิดไซ่ความดี มีผู้รู้่นากลัว เสียตัวเชือลูกไท้ จะไว้ผิดในแหล่งหล้า จะไว้
หน้าแห่งหนใด ข้าเดาใจสองสบ พบกระแหน่สองศรี ใจกษัตริย์มิเสียชอบ
เราจะประกอบจงควร ซึ่งสองครวญจุงได้ ไว้ความร้ายแก่เรานา ข้าก็ว่า
สองพวงอยู่เกล้า สองท้าวเจ้าไปรู้ ไว้เผื่อผู้อ اسا ครานี้ที่บีผิด ความคิด
สองบได้ สองบพิตรจักไว้ สองที่เลี้ยเยยใด ฯ

หากพิจารณาถึงถ้อยคำที่นางรินนางโรยสั่งให้เข้ารับใช้คนสนิทเดินทางไปยังเมือง
ของพระลอเพื่อขับขอยลโหมพระเพื่อนพระแพงนั้น จะเป็นการขับในลักษณะชื่นชมความ
งามของพระเพื่อนพระแพงว่า มีความงดงามดั่งนางสวรรค์ซึ่งจะเหมาะสมและคู่ควรแก่
กษัตริย์ผู้มีบุญเท่านั้น ดังความที่ว่า

³⁷ โหมสองเหมือนหยาดฟ้า	ลงดิน
งามเงื่อนอัปสรอินทร์	สู่หล้า
อย่าคิดอย่าควรวิล	ถึงยาก แลนา
ขมยะแยมั่วหน้า	หน่อท้าวมีบุญ ฯ

³⁸ หมื่นขุนถ้วนหน้าล่า	หัวเมือง ก็ดี
อย่าใคร่อย่าคิดเคือง	สวาทใหม่
สมภารส่งสองเรื่อง	สองรุ่ง มานา
สองราชครท้าวไท	จिरาขผู้มีบุญ ฯ

ถ้อยความดังกล่าว ทำให้พระลอได้ยินถึงความงามของพระเพื่อนพระแพง จึงเป็นเหตุทำให้พระลออยากมาพบหน้าพระเพื่อนพระแพงซึ่งจะปรากฏในลักษณะของความทุกข์ทรมานใจของพระลออย่างชัดเจน ย่อมนับว่า การกระทำของนางรินนางโรย ประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง ดังความในโคลงสองที่ว่า

⁴⁴ ฉันใดกูจักได้	สมพระนุชนองไ้
อ่อนท้าวทั้งสอง ฯ	
.....	
⁴⁷ พระกรเกยผากไ้	มือลูบทรงวงไล้ไล้
ทำเล่ให้เฝ้าเห็น ฯ	

ในขณะเดียวกัน นางรินนางโรยก็ได้ไปหาหมอเสน่ห์ตามที่ตนออกปากอาสา จะช่วยพระเพื่อนพระแพงให้สมหวังกับพระลอ แต่หมอเสน่ห์ไม่สามารถช่วยได้ เพราะตนไม่มีพลังอำนาจและบุญบารมีมากพอ จึงได้แนะนำให้ไปหาปู่เจ้าสมิงพรายผู้มีวิชาอาคมแกร่งกล้า นางรินนางโรยจึงนำความดังกล่าวไปบอกแก่พระเพื่อนพระแพงซึ่งทำให้นางทั้งสองดีใจเป็นอย่างมาก นับเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่า พี่เลี้ยงได้ปฏิบัติหน้าที่ของตน จนสำเร็จตามที่ตนอาสาไว้ตั้งแต่แรก ดังความที่ว่า

⁵⁴หม่อว่าในไ้ฟ้า ทัวแหล่งหล้าผู้ใด ใครจักเทียมจักคู่ ปู่เจ้าปู่
สมิงพราย ธว่าให้ตายก็ตายทันเห็น ธว่าให้เปนก็เปนทันใจ จะลองใครใคร
ก็มา จะหาใครใครก็บออยู่ จะไปสู่ท่านไ้ ไว้ดูจะนำไป ถ้าว่าทางไกลจรล้า
วันนี้ค้ำสองนางเมื่อ พรุ้งนี้เข้าเชื่อเขียวมา สองนางลาสองเถ้า ไปบอกแก่
สองเจ้า สองอ่อนท้าวยินดี ยิ่งนา ฯ

นางรีนนางโรยในฐานะที่เลี้ยงจากรวรรคตรีเรื่องลิลิตพระลอ :
การศึกษาตามกรอบแนวคิดเรื่องมิตรแท้ 4 ในพระพุทธศาสนา

นอกจากนี้ นางรีนนางโรยยังได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทของมิตรมีอุปการะข้อ 1.3 ที่ว่า “เมื่อมีภัย เป็นที่พึ่งพำนักได้” จากลักษณะของความเป็นมิตรแท้ของนางรีนนางโรย ในหัวข้อนี้ นางรีนนางโรยได้แสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจน เห็นได้จากตอนที่เจ้าชายสังหาร ล้อมต่าหนักพระเพื่อนพระแพงเพื่อจับตัวพระลอมาสังหาร แต่พระเพื่อนพระแพงไม่ยอม ถอยหนีและคิดต่อสู้กับทหาร นางรีนนางโรยคิดจะสู้และปกป้องเจ้านายอย่างสุดความสามารถซึ่งสร้างความปลื้มปิติต่อพระเพื่อนพระแพงอย่างยิ่ง เหตุการณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่า ที่เลี้ยงยอมเป็นที่พึ่งพิงเมื่อยามที่เจ้านายมีภัยมาถึงตัว ดังความที่ว่า

⁵⁹⁹ ครั้นพระเมืองแมนเมืองฟ้า เผื่อข้าตายตามราช พระบาท
อย่าอาไภย สองเปลื้องสไบข้าซ่อน ทรงผ้าอ่อนร้อนนดาบ อยู่ตราบข้าง
จอมกษัตริย์ บัดนางโรยแลนางรีน ชื่นชมใจเชื่อแท้ แม้สามกษัตริย์สู่ฟ้า
เผื่อจะเปนข้าผู้ใด ใครเขาจะเกรงจะขาม ขอตายตายเจ้าตน อยู่เมืองบน
ด้วยไต้ ไวยศให้คนชม ถวายบังคมนฤเบศร์ สองแปรเพศดุจชาย ห่มเสื้อ
กรายดาบง่า นางรีนร่าไปสู่ อยู่ด้วยนายแก้วฝ่ายขวา นางโรยมาด้วยพลัน
อยู่ด้วยนายขวัญฝ่ายซ้าย บมิฝ้ายจากเจียนกัน เห็นอัศจรรย์จอมราช.....

กล่าวได้ว่า กวีพยายามชี้ให้เห็นถึงความเป็นมิตรแท้ของนางรีนนางโรยที่มีต่อ พระเพื่อนพระแพงในลักษณะข้อที่ 1.3 “เมื่อมีภัย เป็นที่พึ่งพำนักได้” สามารถชี้ให้เห็น ถึงลักษณะของความ เป็นเพื่อนตายของนางรีนนางโรยที่มีต่อพระเพื่อนพระแพงได้อย่าง ชัดเจน

ดังนั้นในข้อที่ 1.1 เพื่อนประมาท ช่วยรักษาเพื่อน และข้อที่ 1.2 เพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์สินของเพื่อน ผู้ศึกษาเห็นว่า บทบาททั้งสองนี้ นางรีนนางโรยยังไม่ได้ แสดงออกถึงพฤติกรรมอย่างชัดเจน เนื่องจากไม่มีเหตุการณ์ที่เจ้านายของที่เลี้ยงมีความ ประมาทเลินเล่อหรือแม้แต่ทรัพย์สินของเจ้านายสูญหายหรือที่เลี้ยงต้องดูแลก็ได้ ปรากฏในเรื่องลิลิตพระลอเช่นกัน จึงทำให้ลักษณะของความเป็นมิตรแท้ทั้ง 2 ข้อย่อย จากหัวข้อหลักที่ 1 คือ มิตรมีอุปการะ ของนางรีนนางโรยไม่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน

2. มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ (สมานสุขทุกข์)

หลักมิตรแท้ 4 ในหลักที่ 2 มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุขนั้น จะปรากฏเด่นชัดในข้อที่ 2.2 *ปิดความลับของเพื่อน* จะเห็นได้จากตอนที่พระเพื่อนพระแพงทราบข่าวว่า ปู่เจ้าสมิงพรายสามารถทำเสน่ห์ให้พระลอมมาหาตนได้ จึงสร้างทำเป็นขวัญหายโดยอ้างว่า หมอดูให้รับทำพิธีรับขวัญในวันพรุ่งนี้ ซึ่งเจ้าย่าก็เชื่อสนิทใจ ทำให้พี่เลี้ยงทั้งสองช่วยกัน ปกปิดความจริงและไม่แพร่งพรายให้เจ้าย่ารับรู้ว่าเป็นความจริงแล้ว พระเพื่อนพระแพงจะไปหาปู่เจ้าสมิงพรายเพื่อทำเสน่ห์ให้พระลอมมารักมาหลงเจ้านายของตน ดังความที่ว่า

57 พี่เลี้ยงเห็นเล่ห์แล้ว	ยินฉงน อยู่นา
สองใส่กลเหนือกกล	ไซ่น้อย
ไหว้พระยายังยล	หลานราช ฤแม่
สองอยู่สองเฝ้าสร้อย	สรากหน้าตาหมอง ฯ
58 หมอดูหมอมว่าให้	รับขวัญ
ขวัญอ่อนขจรจรัล	จิมฟ้า
ขวัญเที่ยวทั่วแดนบรร-	พตป่า ดงนา
ให้รับขวัญอย่าช้า	พรั่งเข้าวันดี ฯ

จากความข้างต้น แสดงให้เห็นพฤติกรรมของนางรินนางโรยที่พยายามช่วยเหลือเพื่อนของตน ในที่นี้หมายถึงพระเพื่อนพระแพงเพื่อปกปิดความจริงโดยใช้ความเงิบคอยนิ่งฟังการสนทนาระหว่างพระเพื่อนพระแพงกับเจ้าย่า ซึ่งจะเห็นได้ว่า พี่เลี้ยงได้ทำบทบาทหน้าที่ช่วยเหลือเจ้านายของตนให้ได้ดังสิ่งที่หวัง

ในตอนที่ได้แสดงถึงบทบาทของพี่เลี้ยงที่ช่วยทำหน้าที่ตามข้อ 2.2 *ปิดความลับของเพื่อน* เห็นได้จากตอนที่นางรินนางโรยได้พบกับพระลอ จึงทำให้นางกลัวว่าจะมีใครมารู้เห็น จึงร่วมมือกันช่วยซ่อนพระลอไว้ในห้องแล้วลั่นกุญแจ แม้ว่าจะเป็นการช่วยพระลอไม่ให้ถูกจับ แต่นัยการช่วยเหลือนั้น นางรินนางโรยตั้งใจจะช่วยเหลือเจ้านายของตน เพราะนางทั้งสองรู้ว่า หากมีใครล่วงรู้ว่าพระลอลอบเข้าเมืองสองคงถูกสำเร็จโทษแน่นอน ซึ่งจะทำให้พระเพื่อนพระแพงไม่ได้พบกับพระลอและเกิดความทุกข์ช้ำรันทมนใจ ดังความที่ว่า

นางรีนนางโรยในฐานะที่เลี้ยงจากรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอ :
การศึกษาตามกรอบแนวคิดเรื่องมิตรแท้ 4 ในพระพุทธศาสนา

⁴⁵⁵ พระทองเสด็จอยู่นี้	อย่าคลา
สองพี่ขุนรักษา	อยู่เกล้า
เพื่อข้าชลีลา	พระบาท แลพ่อ
หับบุญแจเรือนเจ้า	แผ่นหล้าลับองค์ ฯ

จากเหตุการณ์ข้างต้นที่นางรีนนางโรยปกปิดความลับของเพื่อน นั่นคือ การซ่อนพระลอไว้ไม่ให้ใครเห็นเพื่อที่จะนำพาพระเพื่อนพระแพงมาพบพระลอตามที่ตั้งใจไว้แต่ต้น ซึ่งเหตุการณ์นี้จะสัมพันธ์และเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ที่พระเพื่อนพระแพงออกอุบายหลอกเจ้าย่าว่าจะไปประพาสสวน ทั้งที่ความจริงแล้ว พระเพื่อนพระแพงตั้งใจจะไปพบพระลอ ทำให้พี่เลี้ยงทั้งสองช่วยปกปิดความจริงเพื่อมิให้เจ้าย่าทราบความจริงว่าพระเพื่อนพระแพงจะไปหาพระลอ ดังความที่ว่า

⁴⁷⁷ เผื่อข้ามิใคร่ฝ้าย	ไปไกล ท่านนา
ตัวจากใจอาโลย	ท่านไท้
ขอลาบพิตรไป	ประพาส พระเอย
สมสนุกเล่นไหล้	แหล่งสร้อยสวนขวัญ ฯ
⁴⁷⁸ เชิญสองพระพี่น้อง	เสด็จไป
สรงสระพลางชมไพร	ดอกไม้
ยามเย็นจิ่งคลาโคล	ยูรยาตร มานา
สองราชพังแล้วไหว้	ย่าเจ้าลาเมื่อ ฯ

การปกปิดความลับของเพื่อนนี้ นางรีนนางโรยได้พยายามปกปิดความลับของเพื่อนอีกครั้ง ในตอนที่นางทั้งสองพาพระลอมาพบในตำหนักของพระเพื่อนพระแพงที่ห้องบรรทม จากนั้นก็ช่วยลั่นกุญแจเพื่อป้องกันมิให้ใครล่วงรู้ความลับได้ ดังความที่ว่า

⁵⁰⁸ สองนางลาราชไหว้	บทมาลัย
ถึงนอกสองหับทวาร	ท่านไว้
หับแล้วบ่ทันนาน	ยังพี่ นายนา
นั่งแต่ไกลกามไหม้	สวาทเพียงไฟฟอน ฯ

นอกจากข้อที่ 2.2 ปิดความลับของเพื่อน แล้ว ในหลักมิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข ยังปรากฏให้เห็นถึงบทบาทของพี่เลี้ยงในลักษณะคาบเกี่ยวกับระหว่างหัวข้อที่ 2.3 มีภัยอันตราย ไม่ละทิ้ง และหัวข้อที่ 2.4 แม้ชีวิตก็สละให้ได้ อีกทั้งในข้อ 2.3 และ 2.4 ยังสัมพันธ์กับข้อที่ 1.3 เมื่อมีภัย เป็นที่พึ่งพำนักได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

หัวข้อที่ 2.3 มีภัยอันตราย ไม่ละทิ้ง จะเห็นได้จากเหตุการณ์ที่นางรินนางโรยเสียงอันตรายที่จะช่วยเหลือพระเพื่อนพระแพงผู้เป็นเจ้านายของตนหลังจากที่ถูกทหารล้อมวังเพื่อจับกุมตัวพระลอ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า ผู้เป็นพี่เลี้ยงไม่ละทิ้งหน้าที่ซึ่งกระทำด้วยใจอันภักดีที่มีต่อเจ้านายของตน จนในที่สุดก็ไม่สามารถต้านทานกองกำลังธนูเหล่าทหารของเจ้าย่าที่กระหน่ำยิงธนูเข้ามาได้ ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวจะมีความคาบเกี่ยวในข้อที่ 2.4 แม้ชีวิตก็สละให้ได้ เพราะพฤติกรรมของนางรินนางโรยสะท้อนให้เห็นถึงความกล้าหาญและความซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อเจ้านายอย่างที่สุด แม้จะทราบดีว่าการกระทำดังกล่าวจะนำความหายนะมาสู่ตนเอง แต่นางทั้งสองก็ยินดีสละชีวิตให้แก่เจ้านายของตน ดังความที่ว่า

⁵⁹⁹....นางรินรำไปสู่ อยู่ด้วยนายแก้วฝ่ายขวา นางโรยมา
ด้วยพลัน อยู่ด้วยนายขวัญฝ่ายซ้าย บมิฝ่ายจากเจียนกัน เห็นอัศจรรย์
จอมราช....

ในขณะเดียวกัน กวียังได้กล่าวเทิดทูนพี่เลี้ยงที่ยอมสละชีวิตแต่เจ้านายของตน ในลักษณะที่ยอมตายก่อนเจ้านาย อันเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงคุณธรรมประจำใจของฐานะผู้เป็นพี่เลี้ยงได้อย่างเด่นชัดในข้อที่ 2.3 มีภัยอันตราย ไม่ละทิ้ง และหัวข้อที่ 2.4 แม้ชีวิตก็สละให้ได้ อีกทั้งกวียังได้กล่าวยกย่องว่าการกระทำของพี่เลี้ยงที่ยอมสละชีวิตก่อนเพื่อเจ้านายของตนเป็นสิ่งที่ประเสริฐเลิศล้ำ ดังความที่ว่า

⁶⁵⁹ จบเสรีจมหาราชเจ้า	นิพนธ์
ยอยศพระลอคคน	หนึ่งแท้
พี่เลี้ยงอาจเอาตน	ตายก่อน พระนา
ในโลกนี้สุดแล้	เลิศล้ำคุณสวรรค ๑

นางรินนางโรยในฐานะพี่เลี้ยงจากรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอ :
การศึกษาตามกรอบแนวคิดเรื่องมิตรแท้ 4 ในพระพุทธศาสนา

นอกจากนี้ในหลักที่ 2 มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุขนั้น หัวข้อที่ 2.1 *บอกความลับแก่เพื่อน* จะไม่ปรากฏว่านางรินนางโรยบอกความลับของตนแก่เจ้านายแต่เพียงอย่างเดียว เพราะพฤติกรรมดังกล่าวอาจไม่มีความสำคัญ เนื่องจากกวีมุ่งเน้นที่จะให้พี่เลี้ยงประพฤติและปฏิบัติตนในฐานะข้ารับใช้ที่ซื่อสัตย์และจงรักภักดีโดยมิได้คำนึงว่า พี่เลี้ยงต้องบอกความลับของตนแก่เจ้านาย หากพิจารณาถึงมิติความสัมพันธ์ทางชนชั้นแล้ว ย่อมชี้ให้เห็นว่าเจ้านายจะต้องได้รับการกระทำที่ดีจากข้ารับใช้ ในขณะที่เดียวกันสิ่งที่ลูกน้องหรือพี่เลี้ยงที่ต้องปฏิบัติยิ่งกว่า คือ การปกปิดความลับของเจ้านายและไม่แพร่พรายให้คนอื่นได้รับรู้นั่นเอง

3. มิตรณะประโยชน์ (อัตถักขาโย)

เมื่อพิจารณาถึงความเป็นมิตรแท้ในหลักมิตรณะประโยชน์ทั้ง 4 ประเด็น ได้แก่ 1) จะทำชั่วเสียหาย คอยห้ามปรามไว้ 2) คอยแนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี 3) ให้ได้ฟังได้รู้ สิ่งที่ไม่เคยได้รู้ได้ฟัง และ 4) บอกทางสุขทางสวรรค์ให้ พบว่า เนื้อหาดังกล่าวจะมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องการแนะนำเพื่อนให้ทำความดี ละเว้นความชั่ว พร้อมทั้งคอยชี้แนะทางไปสู่สุคติ อันเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงถึงแก่นแท้ของหลักพระพุทธศาสนา แต่หากพิจารณาถึงพฤติกรรมของนางรินนางโรยจะพบว่า ไม่ได้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องมิตรณะประโยชน์โดยตรง

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในลักษณะทั่วไปทางโลกที่ไม่มุ่งเน้นทางธรรม ในพระพุทธศาสนามากนัก พฤติกรรมของนางรินนางโรยก็ยิ่งปรากฏความคาบเกี่ยวในหลักมิตรณะประโยชน์ ในข้อที่ 3.3 *ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ไม่เคยได้รู้ได้ฟัง* และข้อที่ 3.4 *บอกทางสุขทางสวรรค์ให้* อยู่บ้าง เพราะกวีได้แสดงพฤติกรรมของนางรินนางโรยที่พยายามช่วยเหลือเจ้านายให้สมหวังในความรักกับพระลอ กล่าวคือ ในข้อที่ 3.3 *ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ไม่เคยได้รู้ได้ฟัง* จะเห็นได้จากตอนที่นางรินนางโรยได้กล่าวว่า ตนสามารถขอความช่วยเหลือจากหมอทำเสน่ห์จนได้รับความช่วยเหลือจากปู่เจ้าสมิงพรายผู้มีอิทธิฤทธิ์มากซึ่งเป็นผู้ที่ จะทำเสน่ห์ให้พระลอเดินทางมาหาพระเพื่อนพระแพงได้ตามปรารถนา ดังความที่ว่า

⁵⁴หม่อว่าไนใต้ฟ้า ทิวแหล่งหล้าผู้ใด ใครจักเทียมจักคู่ ปู่เจ้า
 ปู่สมิงพราย ธว่าให้ตายก็ตายทันเห็น ธว่าให้เปนกก็เปนกทันใจ จะลองใคร
 ใครก็มา จะหาใครใครก็บออยู่ จะไปสู่อ่านไส้ ไว้ดูจะนำไป ถ้าวางไกล
 จจรล่า วันนนี้คำสองนางเมื่อ พรุ้งนี้เข้าเชื่อเชียวมา สองนางลาสองเจ้า
 ไปบอกแก่สองเจ้า สองอ่อนท้าวยินดี ยิงนา ฯ

แต่หากพิจารณาสังคมไทยแล้ว ผู้หญิงชาววังหรือชนชั้นราชินิกุลจะอาศัยอยู่แต่
 วังใน น้อยครั้งที่จะเสด็จออกมาภายนอก เว้นแต่ว่ามงานประเพณีที่จัดขึ้น ดังนั้น การกล่าวถึง
 ผู้ที่สามารถจะทำได้เพื่อให้พระลอมหาพระเพื่อนพระแพงนั้น กล่าวได้ว่า การทำได้
 จึงเป็นหน้าที่ของนางรื่นนางโรยที่มีฐานะเป็นหญิงสามัญชนซึ่งสามารถติดต่อกับ
 ชาวบ้านนอกวังได้สะดวกกว่าชนชั้นราชินิกุลโดยสามารถรับรู้ได้ว่า ผู้ใดสามารถทำได้
 ในขณะที่คนในวังหรือผู้สูงศักดิ์ไม่รู้ ดังนั้น การที่นางรื่นนางโรยในฐานะที่เลี้ยงได้บอกเจ้า
 นายเพื่อให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ไม่เคยได้รู้ได้ฟัง ในข้อที่ 3.3 ย่อมสะท้อนถึงความเอาใจใส่
 เจ้านายและกระทำได้บางอย่างตามที่เจ้านายของตนอยากประสบผลสัมฤทธิ์นั่นเอง

ในส่วนข้อที่ 3.4 *บอกทางสุขทางสวรรค์ให้* เห็นได้จากตอนที่นางรื่นนางโรย
 ทำนายความฝันของพระเพื่อนพระแพง ทั้งนี้ “*ทางสวรรค์*” ตามหลักพระพุทธศาสนา
 ก็คือ การไปสู่สวรรค์ทั้ง 6 ระดับซึ่งเรียกว่า “*ฉกามาพจร*” อันเป็นที่อยู่ของเทวดา ได้แก่
 ชั้นจาตุมหาราชิกา ดาวดึงส์ ยามา ดุสิต นิมมานนรดีและปรนิมมิตวสวัตตี นอกเหนือขึ้นไป
 จะเป็นชั้นพรหม 20 ชั้น และจากนั้นจะเป็นภูมิของผู้ตรัสรู้ในระดับต่างๆ ทั้ง 4 ระดับ
 ได้แก่ โสดาบัน สกทาคามี อนาคามี และอรหันต์ ซึ่งในระดับบอร์หันต์อยู่ในภาวะของ
 นิพพานที่ไม่มีการเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการประพฤติปฏิบัติของแต่ละ
 บุคคล แต่ทางสวรรค์ที่ปรากฏในเรื่องพระลอนั้น ผู้ศึกษาตีความว่า ทางสวรรค์จะมีลักษณะ
 ที่ทำให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีความรู้สึกเบิกบานใจหรืออิมเมอใจในการรับรู้บางสิ่งบางอย่าง
 ดังที่ปรากฏชัดเจนในเหตุการณ์ตอนที่พระเพื่อนพระแพงเกิดนิมิตฝัน ดังนี้

- *ความฝันของพระเพื่อน* : ฝันว่าเห็นดอกไม้ลอยจากฟ้ามาตกในมือ
 เป็นดอกไม้ที่มีกลิ่นหอมและงดงามอย่างหาที่เปรียบมิได้ ซึ่งเป็นดอกไม้ที่ไว้ประดับ
 เฉลิมโลกและประดับไว้ที่ผมดจุบันทิพย์ ดังความที่ว่า

นางรินนางโรยในฐานะพี่เลี้ยงจากรวณคดีเรื่องลิลิตพระลอ :
การศึกษาตามกรอบแนวคิดเรื่องมิตรแท้ 4 ในพระพุทธศาสนา

³⁷⁶ ฝันว่าได้ดอกฟ้า	มามีมือ
หอมยิ่งหอมงามฤ	เปรียบได้
มาลาดีลกคือ	เฉลิมโลก ใส้แฮ
เปนปิ่นทิพย์ทัดไว้	กึ่งเกล้าสองเฝือ ฯ

- ความฝันของพระแพง : ฝันว่าพระอาทิตย์ (เทพ) เสด็จมาเป็น
ปิ่นปักผมบนศีรษะ มีดวงจันทร์ส่องดวงหน้ารวมกับแว่นทอง มีดวงดาวรอบมาประดับ
แซมผม ดังความที่ว่า

³⁷⁸ ฝันว่าสุริเยศท้าว	เสด็จมา
เปนปิ่นปักเกศา	กึ่งเกล้า
พระจันทร์ส่องพักตรา	ต่างแว่น ทองนา
ดาวดาษหายทัดเกล้า	ดุษฎีร้อยแซมผม ฯ

จากความฝันของพระเพื่อนพระแพงข้างต้น ทำให้นางรินนางโรยได้ทำนายฝัน
ของเจ้านายตนว่า พระเพื่อนพระแพงจะสมความปรารถนาที่ได้อภิเษกสมรสกับพระลอ
ผู้ที่มียศยังนำชมและได้อยู่ร่วมกัน ดังความที่ว่า

³⁷⁹สองพี่ชมฝันไ้ ท้าวธจะไ้ตั้งใจจง ความจำนงลูลาภ
อาบสหัสธารา เบนนางพระยานางเมือง แก่พระลอเลื่องดีลกโลก เรื่องยศ
โยคเขยชม พระตนกลมเจ้าข้าง ลอราขมาอ้อมข้าง สองอ่อนท้าวสมสมร
แม่่นา ฯ

ดังนั้น การทำนายฝันของนางรินนางโรย จึงเปรียบเสมือนการบอกทางสวรรค์
ให้แก่พระเพื่อนพระแพง ผู้ศึกษามองว่า “ทางสวรรค์” หมายถึง การที่พระเพื่อนพระแพง
เกิดความสุขและพอใจในสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต ดังที่พระเพื่อนพระแพงได้ฟัง
ถ้อยคำของพี่เลี้ยง เหมือนพี่จะช่วยพาน้องทั้งสองไปสวรรค์ ย่อมเป็นการชี้ชัดว่า พฤติกรรม
ของพี่เลี้ยงย่อมเป็นการชี้ทางสวรรค์ให้แก่เจ้านาย ดังความที่ว่า

³⁸⁰ จงลุดโดยพรพีเลี้ยง
พีให้เสวยสวรรค

ฟังทั้งสองพีเพียง
พีเอย ๖

ทั้งนี้จะไม่ปรากฏในข้อที่ 3.1 จะทำชั่วเสียหาย คอยห้ามปรามไว้ และข้อที่ 3.2 คอยแนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี จากพฤติกรรมทั้งสองประการนี้ไม่ปรากฏในพฤติกรรมของนางรื่นนางโรย เพราะทั้งสองนี้จะอยู่ในขอบเขตของการชักจูงมิตรไปในทางที่ดี ละเว้นความชั่ว หากพิจารณาถึงพฤติกรรมของนางรื่นนางโรยย่อมาจากกล่าวได้ว่าเป็น “การกระทำที่ไม่เหมาะสม” อีกทั้งหากพิจารณาในแง่มุมมองของพระพุทธศาสนา เพราะนางรื่นนางโรยได้อาสาจะไปหาหมอเสน่ห์เพื่อทำให้พระล่อเดินทางมาหาพระเพื่อนพระแพง แต่หากพิจารณาให้ลึกซึ้งในแง่มุมมองของความเป็นมนุษย์ปุถุชนแล้ว การกระทำความชั่วของพีเลี้ยงย่อมาเป็นหน้าที่ที่สำคัญที่จะต้องทำให้เจ้านายของตนสมหวังในสิ่งที่ปรารถนา ในลักษณะของผู้หวังดีหรือเพื่อความสุขสมหวังของตัวเองละครเอก ไม่ต้องการให้มีความมัวหมองเศร้าใจ (ชลดา เรื่องรักษ์ลิต, 2549: 174) ประการสำคัญ การกระทำของนางรื่นนางโรยจะมีลักษณะที่ขัดกับคติพระพุทธศาสนา กล่าวคือ การนำความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์เข้ามาบิบบาทต่อความรักของเจ้านายเพื่อทำให้เจ้านายของตนสมหวังตามที่ปรารถนา อย่างไรก็ตาม ด้านบิบบาทของนางรื่นนางโรยในมิติด้านตัวละครนั้น อาจถือได้ว่าเป็นการกระทำของพีเลี้ยงที่มีความจงรักภักดีต่อเจ้านาย มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด ยอมทำทุกอย่างเพื่อให้เจ้านายสมหวังในความรักแม้ว่าตนจะต้องมีตราบาปก็ตาม จึงเป็นการเน้นย้ำให้เห็นถึงการเป็นพีเลี้ยงที่มีความซื่อสัตย์และภักดีต่อเจ้านายได้เป็นอย่างดี

4. มิตรมีน้ำใจ (อนุกัมปะกะ : มิตรมีความรักใคร่หรือมิตรผู้รักใคร่เอ็นดู)

ประเด็นสุดท้ายของหลักมิตรแท้ 4 ในพระพุทธศาสนา คือ มิตรมีน้ำใจ เมื่อพิจารณาถึงการกระทำของนางรื่นนางโรยที่มีต่อเจ้านายของตนนั้น จะพบว่า ปรากฏเด่นชัดเพียง 2 ประการ นั่นคือ 4.1 เพื่อนมีทุกข์ พลอยไม่สบายใจ (ทุกข์ ทุกข์ด้วย) และ 4.2 เพื่อนมีสุข พลอยแจ่มชื่นยินดี (สุข สุขด้วย) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ในข้อที่ 4.1 เพื่อนมีทุกข์ พลอยไม่สบายใจ ปรากฏพฤติกรรมของนางรื่นนางโรย โดยได้แสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจนว่า เมื่อเจ้านายของตนมีความทุกข์จากความรักที่ต้องการพบหน้าพระล่อ จึงทำให้พีเลี้ยงทั้งสองต่างมีความกังวลใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้น

นางรินนางโรยในฐานะที่เลี้ยงจากรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอ :
การศึกษาตามกรอบแนวคิดเรื่องมิตรแท้ 4 ในพระพุทธศาสนา

และพลอยทุกข์ใจไปกับพระเพื่อนพระแพงด้วยเช่นกัน เห็นได้จากการที่นางรินนางโรย
ถามถึงสาเหตุสำคัญที่ทำให้พระเพื่อนกับพระแพงเป็นเช่นนี้ ดังความที่ว่า

²⁴ นางโรยนางรินขึ้น	ไปเยือน
เห็นราชสองหมองเหมือน	ตั้งไข
ทุกวันดูจดวงเดือน	งามขึ้น ไล่นา
หมองตั้งนี้ข้าไหว	บอกข้าขอพึ่ง หนึ่งรา ฯ

อีกทั้งเมื่อพระเพื่อนพระแพงต่างกล่าวว่า ไขทั่วไปอาจรักษาได้แต่ไขใจไม่มีใคร
จะรักษาให้หายได้ ย่อมสร้างความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน จึงทำให้นางรินนางโรยกล่าว
ปลอบโยนและให้บอกสาเหตุเพื่อจะได้ให้ความช่วยเหลือได้ ดังความที่ว่า

²⁹ข้าไหวถวายซีพิต เมื่อข้าซิดข้าเชื้อ เชื่อดังฤเหตุใด ๕ มิไว้ใจ
เท่าเฝ้า สองแม่ ณ หัวเจ้า มิได้เอนดูเผื่อฤ ฯ

เมื่อนางรินนางโรยรับรู้สาเหตุสำคัญที่ทำให้พระเพื่อนพระแพงทุกข์ทรมานใจว่า
เป็นเพราะต้องการครองคู่กับพระลอ จึงทำให้นางทั้งสองอาสาช่วยโดยการทำอุบาย
ส่งบริวารไปขับชอยลโฉมความงามของเจ้านายทั้งสองที่เมืองแมนสรวงและหาหมอ
ทำเสน่ห์เพื่อจะโน้มน้าวใจให้พระลอลุ่มหลงและอยากเดินทางมาสู่เมืองสรวง นับเป็นสิ่ง
ที่ชี้ให้เห็นว่า นางรินนางโรยมีความทุกข์ร่วมกับเจ้านายและไม่ได้เพียงแต่ทุกข์ด้วยเท่านั้น
แต่ยังคงยื่นมืออาสาช่วยเหลือเพื่อให้เจ้านายของตนพ้นจากความทุกข์ทรมานใจและสมหวัง
ในความรัก

ส่วนข้อที่ 4.2 เพื่อนมิสุข พลอยแค้นขึ้นยินดี ปรากฏในตอนนางรินนางโรย
ได้แสดงออกให้เห็นว่า ตนทั้งสองต่างพลอยยินดีและมีความสุขร่วมกับพระเพื่อนพระแพง
ไปด้วยหลังจากกษัตริย์ทั้งสาม ได้แก่ พระลอ พระเพื่อนและพระแพงได้มาอยู่ด้วยกัน
นางรินนางโรยต่างชื่นชมในความงามของทั้งสามว่ามีความงดงามราวกับเทพสวรรค์สร้าง
และเหมาะสมกันยิ่งนัก จนทำให้เมื่อนางทั้งสองดูพระลอก็ลืมนพระเพื่อนพระแพง และเมื่อดู
พระเพื่อนพระแพงก็ลืมนดูพระลอ อาการลักษณะเช่นนี้ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงความสุข
ที่เกิดขึ้นและอิมเอมภายในหัวใจที่เกิดจากความจงรักภักดีอย่างแท้จริง ดังความที่ว่า

⁴⁹⁸ พิศให้ไหวให้	ทินกร
พิศอ่อนคือศศิธร	แจ่มฟ้า
พิศคู่อิมอกอร	ไต่ตั้ง นีนา
เดือนยแยมแยมหน้า	ออกร้อฉันใด ๆ
⁴⁹⁹ เพื่อนโรยวานช่วยตั้ง	ตาดู หนึ่งรา
เราว่าพระเราตรู	ยิ่งผู้
โฉมพระพี่มาชู	งามเร่ง งามนา
ทุกเทพอันรอรู	แต่งท้าวทั้งสาม ๆ
⁵⁰⁰ พิศดูลีไปได้	วางตา
สามแผ่นภพฤทา	ดูจได้
บุญเราบ่านี้นา	นางรีน ภูเอย
เราจึงเห็นสามให้	จิราขผู้มีบุญ ๆ

ทั้งนี้จะไม่ปรากฏพฤติกรรมของนางรีนนางโรยในหัวข้อที่ 4.3 *เขาคติเตียนเพื่อนช่วยยั้งแค้นให้* และ 4.4 *เขาสรรเสริญเพื่อน ช่วยพูดเสริมสนับสนุน* จะไม่ปรากฏในกรกระทำของนางรีนนางโรย เพราะยังไม่มีตัวละครขัดแย้งคู่ตรงข้ามมากกล่าวเสียดสีตัวละครเอก (พระเพื่อนพระแพง) หรือไม่มีตัวละครที่มากกล่าวสรรเสริญเจ้านายของตน จึงทำให้ไม่ปรากฏพฤติกรรมดังกล่าวของนางรีนนางโรย

จากการศึกษาวิเคราะห์นางรีนนางโรยตามกรอบแนวคิดเรื่อง “มิตรแท้ 4” ในพระพุทธศาสนา ทำให้เห็นถึงพฤติกรรมส่วนใหญ่ของนางรีนนางโรยว่าเป็นการแสดงออกด้วยลักษณะของความเป็นมิตรแท้ในฐานะของพี่เลี้ยงที่มีต่อพระเพื่อนพระแพง ได้อย่างชัดเจน กล่าวได้ว่า นางรีนนางโรยเป็นตัวละครที่มีบทบาทราวกับคนเดียวกัน มีฐานะเป็นตัวละครพี่เลี้ยงของพระเพื่อนพระแพงที่คอยดูแลรับใช้ เป็นผู้ที่รู้ใจเจ้านายของตน มีสติปัญญาที่เฉลียวฉลาด มีความรักและซื่อสัตย์ต่อเจ้านายของตนอย่างยิ่ง ในขณะที่เดียวกันนางรีนนางโรยยังเป็นมิตรแท้ของพระเพื่อนพระแพงที่คอยอาสากระทำให้บางสิ่งบางอย่างที่ไม่ดีแทนเจ้านายของตน นั่นคือ การทำเสน่ห์ แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่ขัดต่อคติพระพุทธศาสนาก็ตาม ประการสำคัญ คุณธรรมที่น่ายกย่องของนางรีนนางโรยในฐานะพี่เลี้ยงผู้เป็นมิตรแท้ของพระเพื่อนพระแพง จะเห็นได้จากการที่นางรีนนางโรยยอมปกป้อง

นางร็ินนางโรยในฐานะที่เลี้ยงจากรรณคคีเรื่องลิลิตพระลอ :
การศึกษาตามกรอบแนวคิดเรื่องมิตรแท้ 4 ในพระพุทธศาสนา

เจ้านายของตนด้วยชีวิต นับเป็นสิ่งที่เน้นย้ำให้เห็นถึงการเป็นมิตรแท้ของนางร็ินนางโรยที่มีต่อพระเพื่อนพระแพงได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ผู้ศึกษาขอสรุปผลการศึกษาเป็นตารางดังต่อไปนี้

ตารางแสดงคุณสมบัติความเป็นมิตรแท้ของนางร็ินนางโรยต่อพระเพื่อนพระแพง

หลักมิตรแท้	ประเด็นย่อย	พบ	หลักมิตรแท้	ประเด็นย่อย	พบ
1. มิตรอุประการะ	1.1 เพื่อนประมาท ช่วยรักษาเพื่อน		2. มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข	2.1 บอกความลับแก่เพื่อน	
	1.2 เพื่อนประมาทช่วยรักษาทรัพย์เพื่อน	✓		2.2 ปิดความลับของเพื่อน	✓
	1.3 เมื่อมีภัย เป็นที่พึ่งพำนักได้	✓		2.3 มีภัยอันตรายไม่ละทิ้ง	✓
	1.4 มีกิจจำเป็น ช่วยออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่ออกปาก			2.4 แม้ชีวิตก็สละให้ได้	✓
หลักมิตรแท้	ประเด็นย่อย	พบ	หลักมิตรแท้	ประเด็นย่อย	พบ
3. มิตรณะประโยชน์	3.1 จะทำชั่วเสียหาย คอยห้ามปรามไว้		4. มิตรมีน้ำใจ	4.1 เพื่อนมีทุกข์ ทุกข์ด้วย	✓
	3.2 คอยแนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี			4.2 เพื่อนมีสุข สุขด้วย	✓
	3.3 ให้ได้ฟังได้รู้ในสิ่งที่ไม่เคยได้รู้ได้ฟัง	✓		4.3 เขาดีเตือนเพื่อนควรยับยั้งๆ	
	3.4 บอกทางสุขทางสวรรค์ให้	✓		4.4 เขาสรรเสริญเพื่อนสนับสนุน	

บทส่งท้าย

จากการศึกษาเรื่อง “นางรีนนางโรยในฐานะพี่เลี้ยงจากเรื่องลิลิตพระลอ : การศึกษาตามกรอบแนวคิดเรื่องมิตรแท้ 4 ในพระพุทธศาสนา” พบว่า นางรีนนางโรย มีคุณสมบัติของความเป็นมิตรแท้ 9 ข้อ จากทั้งหมด 16 ข้อ ย่อมเป็นสิ่งยืนยันถึงความเป็นมิตรแท้ของนางรีนนางโรยที่มีต่อพระเพื่อนพระแพงได้เป็นอย่างดี จนกล่าวได้ว่า ความเป็นมิตรแท้ของนางรีนนางโรยถือว่าเป็นคุณธรรมที่สำคัญซึ่งทำให้นางทั้งสองเป็นเพื่อนรัก ร่วมใจในฐานะของพี่เลี้ยงของพระเพื่อนพระแพง แม้ว่านางรีนนางโรยจะมีฐานะทางสังคมที่ต่ำกว่าก็ตาม อีกทั้งนางรีนนางโรยยังมีฐานะเป็นผู้ช่วยนางเอกที่ช่วยทำให้พระเพื่อนพระแพงไม่ต้องเผชิญปัญหาหรือความทุกข์โศกจากความรักเพียงลำพัง

หากพิจารณาพฤติกรรมของนางรีนนางโรย จะพบว่า นางรีนนางโรยเป็นตัวละครที่มีบทบาทราวกับเป็นคนเดียวกัน และยังมีภาพลักษณ์ของผู้เป็นมิตรที่ดีและมีความเฉลียวฉลาด รู้เท่าทันคน จนอนุมานได้ว่า เป็นผู้รู้ใจเจ้านายเป็นอย่างดี และสามารถยอมตายแทนเจ้านายของตนได้ ย่อมเป็นการขบขันให้นางรีนนางโรยกลายเป็น “พี่เลี้ยง” ที่ซื่อสัตย์ภักดีและคอยดูแลปกป้องพระเพื่อนพระแพง ความเป็นมิตรแท้ของนางรีนนางโรยที่มีต่อพระเพื่อนพระแพงนั้น สะท้อนให้เห็นจากพฤติกรรมที่พยายามอาสากระทำทุกวิถีทางเพื่อให้เจ้านายของตนสมหวังในสิ่งที่ต้องการ แม้ว่าการกระทำนั้นอาจขัดต่อหลักศีลธรรมก็ตาม เห็นได้จากการช่วยปกปิดความผิดของเจ้านายและยังอาสารับผิดแต่เพียงผู้เดียวหากเกิดเรื่องโดยเฉพาะ “การทำเสน่ห์ใส่พระลอ”

นางรีนนางโรยจึงเป็นตัวละครที่มีบทบาทและฐานะในการเป็นตัวละครผู้ช่วยนางเอกที่กระทำสิ่ง “ไม่ดี” แทนเจ้านายซึ่งเป็นการช่วยรักษาภาพลักษณ์ของพระเพื่อนพระแพงมิให้หมัวหมองในฐานะนางเอกของวรรณคดีไทย อีกทั้งยังทำให้เห็นถึงการลบลบาทบาทที่ส่งผลเชิงลบต่อภาพลักษณ์ที่ไม่เหมาะสมของนางเอกไปสู่ตัวละครอื่น ๆ โดยกวีจะสร้างตัวละครตัวใดตัวหนึ่งขึ้นมาให้กระทำบทบาทนั้นแทน เฉกเช่นการสร้างตัวละคร “พี่เลี้ยง” ขึ้นมากระทำบทบาทที่ไม่ดีแทนนางเอก อันทำให้เกิดความสมเหตุสมผลทางวรรณคดีในลักษณะที่ว่า ผู้กระทำบทบาทที่ไม่ดี คือ พี่เลี้ยงของนางเอก มิใช่นางเอก เป็นผู้กระทำบทบาทไม่ดีนั้น ๆ เพราะอาจขัดกับอุดมคติของนางเอกในวรรณคดีไทย ที่ต้องมีทั้งความดีและความงาม

นางรินนางโรยในฐานะที่เลี้ยจจากวรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอ :
การศึกษาตามกรอบแนวคิดเรื่องมิตรแท้ 4 ในพระพุทธศาสนา

กล่าวได้ว่า กรอบแนวคิดเรื่อง “มิตรแท้ 4” ในพระพุทธศาสนา จะทำให้เห็นถึงความคาดหวังของสังคมในเรื่องมิตรที่ดีควรเป็นอย่างไร อีกทั้งการใช้กรอบแนวคิดดังกล่าวเข้ามาเป็นแนวทางวิเคราะห์นางรินนางโรยในวรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอ ย่อมเห็นว่าแม้ว่านางรินนางโรยจะเป็นที่เลี้ย แต่นางทั้งสองปฏิบัติต่อเจ้านายอย่างมิตรแท้ที่ดี มีความจงรักภักดีและซื่อสัตย์ แม้ว่าพฤติกรรมของนางรินนางโรยโดยเฉพาะเรื่อง “การทำเสน่ห์” จะขัดกับคติพระพุทธศาสนา แต่นางรินนางโรยก็ยอมกระทำเพื่อให้เจ้านายสมหวังในความรัก ดังนั้นการนำกรอบแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเรื่อง “มิตรแท้ 4” เข้ามาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ตัวละครที่เลี้ยในวรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอ ย่อมสามารถกระทำได้ซึ่งอาจทำให้เกิดมิติมุมมองใหม่ในการศึกษาวรรณคดีไทยได้อีกประการหนึ่ง และยังช่วยทำให้เกิดความรู้และความเข้าใจตัวละครในวรรณคดีไทยได้อย่างชัดเจนมากขึ้นอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ชลดา เรื่องรักษ์ลิลิต. (2544). **วรรณคดีอุยธยาตอนต้น: ลักษณะร่วมและอิทธิพล**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2544). **อ่านลิลิตพระลอ: ฉบับวิเคราะห์และถอดความ**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2549). “ที่เลี้ยในวรรณคดีไทย” ใน **วรรณคดี**. หน้า 159 - 190. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2548). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แอนด์ โปรดักส์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

วชิรญาณวโรรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า. (2529). จัดทำโดย สุเชาวน์ พลอยชุม.

สารานุกรมพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัยในพระราชูปถัมภ์.

วรรณกรรมสมัยอยุธยา ฉบับถอดความ. (2539). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.

วันเนา ्यूเด็น. (2527). ประวัติวรรณคดีสมัยสุโขทัยและอยุธยา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.